

УДК 655.15-051(477.83-25):[655.06:27-282.5/7(=162.1)]“1661”

ВИДАННЯ МИХАЙЛА СЛЬОЗКИ 1661 року, НЕЗАРЕЄСТРОВАНЕ У БІБЛІОГРАФІЇ

Віра Фрис

*канд. іст. наук, доцент, науковий співробітник
Львівської національної галереї мистецтв імені Б. Г. Возницького*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0342-3266>

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0315-2021-13\(29\)-17](https://doi.org/10.37222/2524-0315-2021-13(29)-17)

Описано незафіксоване у бібліографії видання польськомовного збірника “Psalterz albo Rozaniec”, що вийшов 1661 року, представлене в доробку Якуба Гавата та у контексті різнопланової діяльності відомого львівського видавця XVII ст., члена Львівського Свято-Успенського Ставропігійського братства, керівника спочатку братської друкарні, а відтак приватної друкарні Михайла Сльозки (?–1667). У ній виготовляли розкішно оформлені книги кириличним шрифтом, а також більш стримано орнаментовані друки латинським шрифтом. Саме до «латинської» групи можна зарахувати описаний малоформатний збірник молитов — щедро прикрашений набірним виливним орнаментом та ілюстративними дереворитами.

Ключові слова: “Psalterz albo Rozaniec”, друкар Михайло Сльозка, 1661, Lwów, Якуб Гават, книговидання.

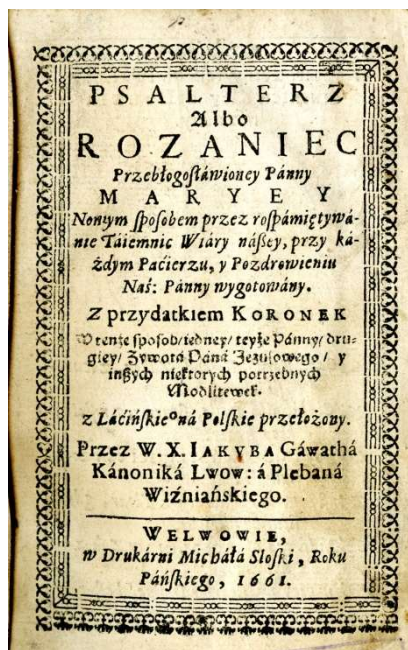
У час жвавих контактів у цифрових мережах загального користування, коли бібліотеки, музеї та колекціонери оприлюднюють каталоги своїх збірок, зокрема стародрукованих видань, коли беруть на облік більшість збережених стародруків, зрештою, коли будь-які сумніви щодо того чи іншого видання можна розв'язати, помандрувавши Інтернетом, коли з будь-якого питання неважко отримати консультацію спеціаліста (і не тільки) — для цього необхідно лише викласти фотозагадку для загального огляду, надзвичайно рідко виявляють незафіксовані у бібліографії стародруковані видання — вони стоять на полицях книгозбірень, описані та внесені в інвентарі цих книгосховищ, їм присвоєно шифри, але вони не привернули увагу бібліографів і не фігурують у каталогах

© Фрис В., 2021

видань, які оприлюднюють у різних країнах здавна і дотепер. Тим паче для дослідника завжди приємною несподіванкою є випадки, коли приносять для експертизи/опрацювання стародрук, аналогів якому власник ніде не може знайти. Так було й у нашому випадку: колекціонер запропонував дослідити невеличкий кодекс — повний, щедро ілюстрований, на титульному аркуші якого вказано місце, рік та друкарню, в якій випустили книгу. Однак у жодному доступному нам каталозі чи описі таке видання не зазначене.

Вчитамося в текст титулу (іл. 1):

“PSALTERZ albo ROZANIEC Przebłogosławioney Panny MARYEY Nowym sposobem przez rozpamiętywanie Tajemnic Wiary naszey, przy każdym Pacierzu, y Pozdrowieniu Naś: Panny wygotowany. Z przydatkiem Koronek w tenze sposob iedney teyże Panny drugiey Zywota Pana Jezusowego y inszych niektorych potrzebnych Modlitevek. Z Laciniskie^o na Polskie przełożony. Przez W. X. Iakuba Gawatha. Kánonika Lwow: a Plebana Wizniańskiego. WELWOWIE, w Drukarni Michała Sloski, Roku Pańskiego, 1661”.

Іл. 1. Титульний аркуш

Під час пошуків аналогій серед видань Михайла Сльозки, які зберігаються у львівських книгозбірнях, нашу увагу на малий збірник у фондах відділу рідкісної книги Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника звернула працівниця відділу п. Ірина Качур. Після звірки виявилось, що це ще один примірник уже згаданого, невідомого у бібліографії, львівського видання Михайла Сльозки 1661 року з таким самим титулом: “*Psalterz albo Rożaniec...*” в перекладі Якуба Гавата (Гаватовича), що зберігається під шифром Ст-І-118168, який відзначили у картковому каталозі, але він не привернув уваги бібліографів і дослідників.

Отож за змістом — це збірник молитов, на титулі ім'я автора-укладача тексту не зазначено, але вказано, що з латини польською мовою молитви переклав Якуб Гават (Jacob Gawath; 1598–1679). Уперше на титульному аркуші прізвище Я. Гавата подано у 1619 р. у двох виданнях Яворівської друкарні Яна Шеліги [4, № 125, 126; 16, с. 41, 42], зокрема “*Tragaedia albo wizerunek smierci przeswiętego Jana Chrzciciela...*” — п'єси-містерії, яку ставили у Кам'янці-Струмиловій (тепер — м. Кам'янка-Бузька Львівської обл.) під час ярмарку 1619 р.; між її актами вміщено дві інтермедії українською народнорозмовною мовою. Містерії привернули увагу українських дослідників ще в кінці ХІХ ст., і їхні тексти були оприлюднені [9; 11; 12]. У 1629 р. Ян Шеліга, який зі своєю друкарнею перебрався до Львова, видав проповідь Якуба Гавата на похороні Ельжбети Важинської [4, с. 195; 16, с. 41]. У виданні 1647 р., що вийшло в друкарні Львівського єзуїтського колегіуму, Якуб Гават (Гаватович) зазначений як перекладач збірника віршів і читань, присвячених Богородиці [4, № 364; 15; 16, с. 42]. Ще одне видання, що вийшло у тій самій друкарні у 1661 р., — це “*Pokazanie iawney omyłki starego kałędarza w święceniu Wielkieynocy*”. Я. Запаско та Я. Ісаєвич у коментарі до опису цього видання вказують, що «На арк. 3 автор згадує “слов'янську книгу супротивника* нашого Василя Суразького”» [4, № 405]. Ймовірно, йшлося про книгу Василя Суразького (Малюшицького) «Книжиця “о єдиной істинной православной вѣре...”», яка була написана 1588 р. і надрукована в Острозі у 1598 р. [4, № 19; 10, с. 96].

* Супротивник — опонент у полеміці.

Як автор або перекладач Якуб Гават фігурує також у трьох виданнях, які вийшли на теренах України: “Kalendarz stary omylny...” (1664) [6, № 419; 16, s. 41], “Supplement dwom traktacikom o kalendarzu starym omylnym y niepewnym...” (1665) [4, № 426; 16, s. 41] та “Omyłka starokalendarzan w Odprawowaniu Wielkiej nocy w Roku 1668 choć pospołu z nowokalendarzanami odprawowana” (1668) [4, № 452], однак про місце їхнього виходу у світ та друкарню у бібліографії інформації немає. Відомо також, що з іменем Якуба Гавата пов’язана публікація у Кракові 1642 р. [16, s. 41].

Усі перелічені видання є надзвичайно рідкісними і зберігаються у світових сховищах в одному-двох примірниках або відомі лише за бібліографічними описами у давніх каталогах чи інвентарях. Цей перелік також свідчить про зацікавлення Якуба Гавата впровадженням нового календаря та підготовкою збірників молитов, присвячених Богородиці.

Про життя та діяльність видавця і друкаря Михайла Сльозки дослідникам історії книги відомо багато, оскільки він вів активне життя, мав багато контактів і поза Львовом, згадки про які залишилися у документах. Наприклад, висвітлюючи діяльність Київського митрополита Петра Могили, науковці не обійшли увагою й коло осіб, які були тісно з ним пов’язані, і саме серед них — Михайло Сльозка. Перші публікації про діяльність друкаря належать до XIX століття [1, с. 493, 572; 2; 3, с. 504, 505, 514]. Оскільки Михайло Сльозка провів у Львові більшу частину свого життя, тут збереглося багато документів про різні аспекти життя і діяльності друкаря, на основі яких дослідники історії книги в Україні (зокрема академік Ярослав Ісаєвич) зробили низку аналітичних публікацій, а також оприлюднили тексти окремих документів [5–7; 13]. Узагальнюючи доступну інформацію, можна сказати, що Михайло Сльозка, втративши досить великий батьківський спадок при пожежі у Новогрудку (Білорусь), прийшов до Львова з торбинкою за плечима на початку 30-х років XVII ст. Оскільки він мав певні навички роботи в друкарні, то і влаштувався у друкарню Львівського Свято-Успенського Ставропігійського братства, одружився з вихованкою впливового братчика Костянтина Мадзепети і вже у 1633 р. став членом Братства, згодом керував братською друкарнею, а відтак купив обладнання уже покійного друкаря

Яна Шеліги і паралельно з роботою у братській друкарні налагодив приватне виробництво книг, облаштував інтролігаторську майстерню, торгував книгами, а також винами, сукнами, килимами та іншим крамом [5–7; 13].

Перелік видань Михайла Сльозки свідчить, що він друкував розкішно оформлені кириличні і більш скромно орнаментовані латинські книги. Значну частину продукції виготовляли з його ініціативи (здебільшого це кириличні видання для богослужінь) або на замовлення можновладців (Львівського єпископа Арсенія Желиборського [4, № 351, 352]; католицького єпархіального собору 1641 р. [4, № 295]), або ж окремих авторів і меценатів (невеликі панегірики чи повідомлення, які він друкував для Яна Квашкевича, Миколая Лавриновича, Павла Ліпінського, Самуїла Ободзінського, Фабіана Мислімського, Адама Томецького, Йоана Хоміцького, Якуба Суші, Якуба Гавата та ін. [4, № 267, 275, 285, 286, 288, 294, 312, 319, 377, 384]).

Серед кириличних друків Михайла Сльозки багато великоформатних, оскільки вони призначалися для богослужінь. Я. Ісаєвич, який проаналізував ці видання, зазначив, що вони містили старанно вивірені основні тексти, а передмови та присвяти видавець написав українською мовою, наводячи цитати з Платона, Цезаря, Цицерона, Вергілія, Плутарха, Лукіана, згадано в них Муція Сцевола, Улісса та Аякса, Апеллеса та Демосфена [5, с. 103].

Більшість кириличних видань Михайла Сльозки щедро прикрашені як ксилографічними, так і виливними набірними оздобами. Вони до сьогодні вражають як предмети небуденні, розкішні, коштовні, і цьому сприяло друкування на якісному папері, продумане розташування посторінкових та ілюстративних гравюр, заставок, ініціалів і кінцівок, а також орнаментальних прикрас, щедре застосування кіноварі. Вони справляли феєричне, святкове враження, орієнтоване на естетичні смаки та уподобання тогочасних потенційних покупців: священників, представників церковних громад, заможних членів парафій, від яких значною мірою залежало придбання нових книг для «покладення» у церкви (докладніше про збережені у ЛННБ України ім. В. Стефаніка кириличні видання Михайла Сльозки див.: Каталог кириличних стародруків Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка НАН України. Вип. III [8]).

Натомість друки латинкою відрізняються надзвичайною строкатістю за змістом: тут і панегірики та хвалебні вірші на весілля, хрестини, похорон, оди окремим особам, відомість про братство Божого Тіла, книги навчального характеру (пояснення філософських термінів, філософські тези, вірші на теми Томи Аквінського), тексти ухвал католицького єпархіального собору 1641 р., відомості про єпископів у Чернігові та Києві, промови на честь відвідин м. Самбора польським королем та його почетом 25. XI. 1662 р., панегірик православному Львівському єпископу Єремії Тисаровському та ін. Такі видання Михайло Сльозка оформляв по-різному: від багато до дуже скромно оздоблених.

Тепер докладніше проаналізуємо видання “*Psalterz albo Rozaniec...*”, яке, згідно з даними титулу, вийшло у друкарні Михайла Сльозки у Львові 1661 р.

Загалом, це невеличкий кодекс, надрукований на папері у восьми частину аркуша (8°). Примірник повний, видрукований на вісімнадцяти зшитках, перші два з яких позначені символами, а решта — літерами латинського алфавіту від А до — R:)(8,][8, A8 – R8. Перші тридцять дві сторінки та остання не пагіновані, нумерація починається зі с. 1, закінчується с. 255, з однією видавничою помилкою (після с. 94 замість цифр «95», «96» двічі проставлено «65»), тож листова формула цього видання має такий вигляд: [32], 1–94, 65, 65, 97–255, [1] = 288 с. Друк одноколірний, на сторінці 24 або 26 рядків; 10 рядків = 46, 47 мм. Пагінація вгорі праворуч, сигнатура внизу посередині латинськими літерами на перших двох аркушах кожного зшитка, розмір дзеркала набору 109 × 62 мм. Оправлений обрізаний блок має розміри приблизно 150 × 93 мм.

Склад видання:

[с. *Інн. титул.*:] PSALTERZ albo ROZANIEC Przebłogosławioncy Panny MARYEY Nowym sposobem

[с. *2нн. зрав. Герб Лодзь, вірш*]

[с. *3нн. – 16нн. присвята.*:] Przewielebney w Chrystusie Panu Pannie, IEYMOSCI Pannue MARCELLINIE KOBYLINSKIEY [...]

[с. *17нн. — 32нн.*:] PRZEMOWA

[с. *1 – 33* :] ROZANCA B. PANNY MARYEY PIERWSZA CZESC.

[с. *34 – 68* :] ROZANCA B. PANNY MARYEY WTORA CZESC.

[с. *69 – 104* :] ROZANCA B. PANNY MARYEY TRZECIA CZESC.

[с. 105 – 152 :] KORONKA BLOGOSLAWIONEY MARYEY PANNY.

[с. 153 – 171 :] KORONKA Zywota Pana naszego Iezysa Chrystusa.

[с. 172 – 178 :] ROZANIEC B. Hanny Maryeyn Piętnastu Pacierzy u piętnastu Zdrowych.

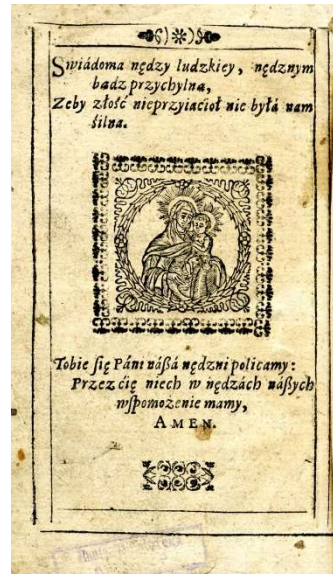
[с. 179 – 255 *молитви на різні потреби:*] Dla imienia twego świętego badz mi Iezus Zbawiciel.

[с. *Інн. грав. Богородиця Одигітрія та сім рядків молитви:*].

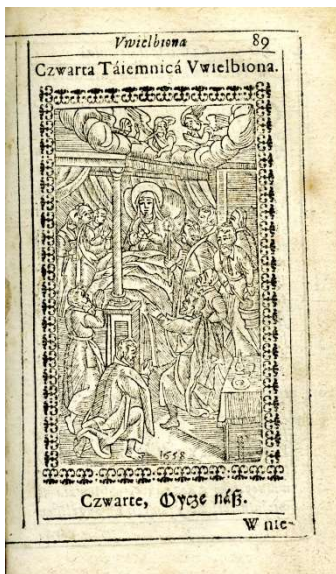
В оформленні видання друкар подав чималу (як на таку невелику книжечку) кількість гравюр та оздоб. Гравер вирізьбив дереворитні кліше, які долучив Михайло Сльозка: на звороті титульного аркуша (іл. 2) герб «Лодзя» пп. Кобилінських, яким присвячено видання, 42 ілюстрації на початках розділів, у тексті та сюжетну кінцівку на останній сторінці, а також кінцівки з одного кліше на сторінках 13, 19, 58, 82, 167, які Михайло Сльозка використав під час друкування кириличних книг ще у 1639 і 1640 роках [14, іл. № 331]. Гравюри вміщені на сторінках 1, 3, 8, 14, 20, 25, 30, 34, 36, 41, 47, 53, 59, 65, 69, 71, 77, 83, 89, 95 (стоїть «65»), 101, 105, 107, 111, 119, 125, 131, 137, 143, 153, 155, 159, 163, 168, 172, 179, 184, 190, 195, 202, 206, 224. На останній непагінованій сторінці в центрі розташована квадратна (32 × 32) гравюра в обрамленні з набірною орнаменту, із зображенням Богородиці з немовлям на руках (іл. 3). Гравюри на сторінках 89, 113 датовані 1658 роком арабськими цифрами (іл. 4, 5). Гравюри ілюстративного характеру, але лише розташовані на сторінках 95 (стоїть 65), 101, 119, 125, 137, 155, 168 внизу містять ініціали “LM”, за якими заховався художник-гравер (іл. 6, 7) (загадкою виявився не лише досліджуваний примірник, а й гравери, які різьбили ілюстрації до цього видання). Ініціали “LM” не зафіксовані у доступних нам каталогах давніх книг і дослідженнях про графічні оздоблення стародруків як латинським, так і кириличним шрифтами.

Лл. 2. Зворот титульного аркуша

Лл. 3. Гравюра на останній нумерованій сторінці

Лл. 4, 5. Гравюри на с. 89, 113 з датою «1658»

Іл. 6, 7. Гравюри на с. 101, 155
з ініціалами “LM”

Аркуші видання щедро прикрашені виливними набірними оздобами, зокрема титульний аркуш (іл. 1), обрамлений набірним орнаментом, кожна дереворитна ілюстрація, окремі частини тексту на сторінках відділено горизонтальними смужками, наприкінці розділів — кінцівки з набірних виливних оздоб, обабіч колонтитулів також виливні прикраси.

Оправа на дві застібки: картон обтягнений дубленою темно-коричневою шкірою з лінійним тисненням по краях та невеличкими середниками (розп’яття та Богородиця з Ісусиком у рісі) та кутниками; на корінці вгорі — фрагмент паперової наклейки з частиною напису назви: “Psalterz albo...”; форзаці з кремового якісного паперу поч. XVIII ст.; обріз позолочено.

Стан колекційного примірника: незначне забруднення титулу, невеликі плями, сліди шкідників на доклеєному рухомому аркуші нижнього форзаца, шкіра оправи тріснула вздовж верхнього крила біля корінця, потерта, застібки втрачені. На рухомому аркуші верхнього форзаца зроблено записи коричневим атраментом, ймовірно,

наприкінці XVIII ст.: “Nieopuszczay nadzieie maiące w sobie”. Трохи нижче, один під одним, записи: “Szafa H / Numer 415dz2”; “Spas mea deus”; “nadzieia moia Bog”; “Bądź Pochwałony na wieki”.

Тепер щодо примірника цього видання з фондів рідкісної книги ЛННБ України ім. В. Стефаника (шифр Ст-І-118168): він повний, із титульним аркушем, який має незначні пошкодження по зовнішньому краю, папір на початкових аркушах трохи побурів, сліди давнього замокання, потертості; оправа на дві застібки — дошки, обтягнені дубленою шкірою зі сліпим тисненням (розмір оправи 158 × 95 × 32), обріз пофарбовано у вишневий колір, на корінці вгорі наклейка з назвою, яку вписали коричневим атраментом; одну застібку частково втрачено.

Підсумовуючи, можемо впевнено сказати, що описані примірники нововиявленого видання львівського друкаря Михайла Сльозки не лише збагатили наші знання про розвиток друкарства в Україні, а й наводять на думку, що для дослідників книги і в майбутньому знайдуться невиявлені і незафіксовані у бібліографії кодекси та різні артефакти й документи, які надалі будуть дивувати нас глибиною світосприйняття, знань і діянь наших далеких (і не дуже далеких) предків.

1. Архив Юго-Западной России. Киев, 1904. Ч. I, т. 12. 871 с.
2. Голубев С. Грамота, данная Петромъ Могилою Львовскому типографу Михаилу Слезкъ — на друкованье книгъ. *Кіевскія епархіальныя вѣдомости*. 1873, № 22. С. 645–649.
3. Голубев С. Кіевскій митрополить Петръ Могила и его сподвижники (Опытъ церковно-историческаго изслѣдованія). Кіевъ, 1898. Т. 2. [1043 с.].
4. Запаско Я., Исаевич Я. Пам’ятки книжкового мистецтва : каталог стародруків, виданих на Україні. Львів : Вища школа, 1981. Кн. 1 (1574–1700). 136 с.
5. Исаевич Я. Преемники первопечатника. Москва : Книга, 1981. 192 с.
6. Исаевич Я. Типография Михаила Слѣзки и ее роль в межславянских культурных связях. *Федоровские чтения, 1973* : сборник. Москва, 1976. С. 42–59.
7. Исаевич Я. Д. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми. Львів : Ін-т українозн. ім. І. Крип’якевича НАН України, 2002. 520 с.

8. Каталог кириличних стародруків Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України / уклад.: О. Колосовська, С. Гацкова. Львів, 2000. Вип. III. 168 с.
9. М. Т-въ [Драгоманов М.]. Двъ южно-русскія интермедіи начала XVII в. *Кіевская старина*. 1883. Дек. С. 652–664.
10. Матеріали до історії Острозької академії (1576–1636) : бібліогр. довідник / упоряд. І. З. Мицько ; Ін-т історії, Ін-т сусп. наук, Археографічна комісія АН УРСР. Київ, 1990. 216 с.
11. П. Кузьмичевскій [Драгоманов М.]. Старѣйшія русскія драматическія сцены. *Кіевская старина*. 1885. Нояб. С. 371–407.
12. Павлик М. Якуб Гаватович (Гават), автор перших руських інтермедій з 1619 р. *Записки Наукового товариства ім. Шевченка*. 1900. Т. 35–36. С. 1–44.
13. Першодрукар Іван Федоров та його послідовники на Україні (XVI – перша половина XVII ст.) : зб. документів. Київ, 1975. Док. № 99, 100, 102–104, 112, 114, 117–120, 124, 127–131, 135–137.
14. Украинские книги кирилловской печати XVI–XVIII вв. : каталог / Гос. б-ка СССР им. В. И. Ленина, Отд. редких книг ; сост.: Т. Н. Каменева, А. А. Гусева. Москва, 1978. Вып. I. 1574 г. – I половина XVII в. ; хранящихся во Всесоюзной государственной библиотеке им. В. И. Ленина. 447 с.
15. Barącz S. Gawath Jakób. *Szkie bibliograficzny*. Poznań, 1890. S. 8–10.
16. Estreicher K. Bibliografia Polska / przez Karola Estreichera. Część III. T. VI. Ogólnego zbioru t. 17. Kraków, 1899. 493 s.

References

1. *Arkhyv Yuhu-Zapadnoi Rossiy* [Archive of Southern-Western Russia] (1904). Kyev, I, 12, 871 p. [in Rus.].
2. Holubev, S. (1873). Hramota, dannaia Petrom Mohyloiui Lvovskomu typografu Mykhaylu Slezk — na drukovane knykh [Certificate given by Petro Mohyla to Lviv typographer Mykhailo Slezka — for printing books]. *Kyevskye eparkhyalnye vedomosti*, 22, pp. 650–651. [in Rus.].
3. Holubev, S. (1898). *Kievskii mytropolyt Petr Mohyla y eho spodvyzhnyky* (Opyt tserkovno-ystorycheskaho yzslodovaniia) [Kiev metropolitan Petr Mohyla and his companions (Experience of church and historical investigation)]. Kiev, 2, [1043 p.] [in Rus.].
4. Zapasko, Ya. & Isaievych, Ya. (1981). *Pamiatky knyzhkovoho mystetstva* : kataloh starodrukiv, vydanykh na Ukraini [Sites of the book art: catalog of the old printed books published in Ukraine]. Lviv : Vyshcha shkola, 1 (1574–1700). 136 p. [in Ukr.].

5. Ysaevych, Ya. (1981). *Preemnyky pervopechatnyka* [Successors of the first typographer] Moskva : Knyha, 192 p. [in Rus.].
6. Ysaevych, Ya. (1976). Typohrafiya Mykhayla Slezky y ee rol v mezhslyavianskykh kulturnykh svyaziakh [Typography of Mykhailo Slezka and its role in the Inter-Slavic cultural communications]. *Fedorovskyye chtenyia, 1973* : sbornyk. Moskva, pp. 42–59. [in Rus.].
7. Isaievych, Ya. D. (2002). *Ukrainske knyhovydannia: vytoky, rozvytok, problemy* [Ukrainian book publishing: sources, development and troubles]. Lviv : Instytut ukrainoznavstva im. I. Kryp'iakevycha NAN Ukrainy, 520 p. [in Ukr.].
8. Kolosovska, O. & Hatskova, S. (comp., 2000). *Kataloh kyrylychnykh starodrukiv Lvivskoi naukovoï biblioteky im. V. Stefanyka NAN Ukrainy* [Catalog of Cyrillic old printed books of Vasyl Stefanyk Lviv Scientific Library of NAS of Ukraine]. Lviv, III. 168 p. [in Ukr.].
9. М. Т-въ [Drahomanov M.]. (1883, December). Dve yuzhno-russkiiia yntermediy nachala XVII v. [Two Southern-Russian interludes of the beginning of XVIIth century] *Kievskaiia staryna*, pp. 652–664. [in Rus.].
10. Mytsko, I. Z. (1990). *Materialy do istorii Ostrozkoï akademii (1576–1636)* : bibliohr. dovidnyk [Materials for the history of Ostroh academy (1576–1636 : bibliography guide)]. In-t istorii, In-t susp. nauk, Arkheohrafichna komisiia AN URSR. Kyiv, 216 p. [in Ukr.].
11. P. Kuzmychevskii [Drahomanov M.]. (1885, November). Stareishiia russkiiia dramatycheskiiia stseny [The oldest Russian dramatic scenes]. *Kievskaiia staryna*, pp. 371–407. [in Rus.].
12. Pavlyk, M. (1900). Yakub Gavatovych (Gavat), avtor pershykh ruskykh intermedyi z 1619 r [Yakub Gavatovych (Gavat), the author of the first Russian interludes from 1619]. *Zapysky Naukovoho tovarystva im. Shevchenka*, 35–36. pp. 1–44. [in Ukr.].
13. *Pershodrukar Ivan Fedorov ta yoho poslidovnyky na Ukraini (XVI – persha polovyna XVII st.)* : zb. dokumentiv [First typographer Ivan Fedorov and his successors in Ukraine (XVI – first half of XVIIth century : collection of the documents)] (1975). Kyiv, Dok. no. 99, 100, 102–104, 112, 114, 117–120, 124, 127–131, 135–137. [in Ukr.].
14. Kameneva, T. N. & Huseva, A. A. (1978). *Ukraynskye knyhy kyryllovskoi pechaty XVI–XVIII vv.* : kataloh [Ukrainian books of Cyrillic printing of XVI–XVIII centuries : catalog]. Hos. b-ka SSSR ym. V. Y. Lenyna, Otd. redkykh knyh. Moskva, I, 1574 h. – I polovyna XVII v. ; khраниashchykh-sia vo Vsesoiuznoi hosudarstvennoi byblyoteke ym. V. Y. Lenyna. 447 p. [in Rus.].

15. Barącz, S. (1890). Gawath Jakób. *Szkic biograficzny*. Poznań, pp. 8–10. [in Pol.].
16. Estreicher, K. (1899). *Bibliografia Polska*, przez Karola Estreichera [Polish bibliography by Karol Estreicher]. III, VI. Ogólnego zbioru t. 17. Kraków, 493 p. [in Pol.].

Vira Frys, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Research Scientist, Borys Voznytsky Lviv National Art Gallery

The publication of Mykhailo Slozka's of 1661, were not registered in the bibliography

The bibliography of the Polish-language collection entitled "PSALTERZ albo ROZANIEC Przebłogosławioncy Panny MARYEY Nowym sposobem przez rozpamiętywanie Tajemnic Wiary naszej, przy każdym Pacierzu, y Pozdrowieniu Naś: Panny wygotowany. Z przydatkiem Koronek w tenże sposób iedney teyże Panny drugiey Żywota Pana Jezusowego y inszych niektorych potrzebnych Modlitewek. Z Łacinskie^o na Polskie przełożony. Przez W. X. Iakuba Gawatha. Kanonika Lwow[skiego]", published in 1661; it was presented in the works of Jacob Gavath and in the context of various activities of the famous Lviv printer Mykhailo Slozka, who came to Lviv in the early 1930s, got married here, became a member of the Lviv Holy Dormition Stauropean Brotherhood, he managed the fraternal printing house, acted as a publisher and as a printer, later he bought out the Lviv printing house of Yana Sheliga and started a private printing business, producing luxuriously decorated, prints in Cyrillic and Latin font. The described collection of prayers belongs to the "Latin" group — a small-format edition lavishly decorated with typesetting ornaments and illustrative engravings.

Keywords: *Psalterz albo Rozaniec, printer Mykhailo Slozka, 1661, Lwow, Jakob Gavath, book publishing.*